

УДК 338.001 36

DOI: <https://doi.org/10.32782/2304-0920/3-82-5>

Король М. М.
Добош А. В.

Ужгородський національний університет

ВПЛИВ ІНОЗЕМНИХ ТНК НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

У статті досліджено, яке місце займають транснаціональні корпорації в економіці України. Наведено перелік ТНК, які працюють на території держави, їхній вплив на фінансовий та страховий ринки. Проаналізовано надходження прямих іноземних інвестицій в економіку України та в її галузі економіки. Обґрунтовано наслідки діяльності ТНК для конкурентного середовища в Україні. Наведено приклади позитивного та негативного впливу функціонування іноземних транснаціональних корпорацій на економічний розвиток України. Виявлено головні проблеми, які існують в Україні щодо розширення діяльності ТНК. Проаналізовано розвиток українського ринку злиттів та поглинань. Наведено конкретні приклади конкуренції українських виробників та іноземних транснаціональних корпорацій. Проаналізовано діяльність ТНК у банківській та страховій сферах.

Ключові слова: ТНК, економіка України, реальний сектор економіки, національна економіка, інвестиції.

Постановка проблеми. У сучасних умовах формування світового глобального ринку істотно підвищується роль, а також збільшуються масштаби функціонування ТНК, які служать своєрідним міжнародним регулятором промислового виробництва і розподілу продукції. Крім того, ТНК є основним структурним елементом будь-якої відкритої економіки, рушійною силою економічного розвитку та підвищення конкурентоспроможності країн у цілому.

Транснаціональні корпорації впливають на конкурентне середовище як окремої країни, так і світу в цілому. ТНК є регуляторами світового виробництва і розподілу товарів. Висока ступінь і швидкий процес інтернаціоналізації виробництва у великих ТНК вплинули на становлення їх як лідерів на міжнародних ринках.

Для ТНК Україна несе в собі особливий інтерес у таких галузях, де вони не мають конкурентів серед національних компаній. Найбільш привабливими галузями стали промисловість, оптова та роздрібна торгівля, операції з нерухомим майном, фінансова та страхова діяльність. Отже, питання впливу іноземних транснаціональних корпорацій на економіку України є важливим та актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням впливу транснаціональних компаній на економіку України займалися І.О. Давидова, К.Ю. Величко, О.І. Печенка, Н.М. Рябець, Н.К. Болгарова, Е. Молчанов, Т.Г. Бусарева. Діяльності ТНК присвячено численні звіти ООН, СОТ, МВФ, конференції ООН із торгівлі та розвитку. Незважаючи на те що питання впливу ТНК на національну економіку є досить вагоме, досліджень на дану тематику не так багато.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Більшість науковців акцентує свою увагу на дослідженні діяльності ТНК у певних галузях або секторах, частіше всього на прикладі конкретної ТНК або фірми. У даному дослідженні виділено вплив ТНК на економіку України у цілому.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є дослідження ролі ТНК у реальному секторі економіки України, фінансовому та страхових ринках, впливу транснаціональних корпорацій на конкурентоспроможність вітчизняних корпорацій.

Виклад основного матеріалу. Зростання відкритості національних економік та посилення зовнішньоекономічних зв'язків призвели до зростання ролі ТНК у світовій економіці, що

несе вагомий вплив на національне виробництво та економіку в цілому. ТНК стали лідерами у світі в галузях електроніки, хімічній, фармацевтичній, літакобудування, фінансовій та харчовій промисловості.

На українському ринку присутні світові ТНК, які здійснюють діяльність за допомогою своїх дочірніх підприємств та філій. Продукція, яку виробляють ТНК, займає все більшу частку ВВП України. Сьогодні на території України нараховується понад 30 світових ТНК, які ведуть свою діяльність або мають спільні підприємства на національному ринку, найбільшими з яких є: «Кока-Кола Беверіджиз Україна Лімітед», «Procter & Gamble Україна», «Макдональдз Юкрейн Лтд», «Тойота-Україна», «Метро Кеш Енд Кері Україна», «Філіп Морріс Україна», «Райффайзен Банк Аваль», «Нестле Україна», «Байер», «Порше Україна», «Самсунг Електронікс Україна Компані» та ін.

За даними Держкомстату, станом на 2019 р. валовий внутрішній продукт в Україні становив 3 974 564 млн грн. У результаті ВВП збільшився на 413 млн грн порівняно з минулим роком. Структура уВВП не зазнала серйозних змін (рис. 1).

Основними галузями стали сільське господарство, промисловість, торгівля та транспорт. Прибуток від промисловості цього року зріс на 273 млн грн, якщо порівнювати з минулим роком. Також зростання прибутків спостерігалось в таких галузях, як торгівля, транспорт та будівництво, натомість помітний спад зазнало сільське господарство – з 361 млн грн у 2018 р. до 358 млн грн у 2019 р.

У ТНК викликає особливу зацікавленість ті галузі української економіки, в яких немає жорсткої конкуренції, а конкурентні переваги національних компаній не яскраво виражено. Більшість компаній націлена на паливно-енергетичний комплекс та харчову промисловість, де конкурентів не так багато, а прибутки достатньо високі. У табл. 1 наведено найбільші транснаціональні корпорації, які ведуть економічну діяльність на території України.

За даними, наведеними в табл. 1, можна побачити, що перше місце серед ТНК за рівнем прибутку займає індійська компанія «АрселорМіттал Кривий Ріг» із прибутками 9,509 млн грн. Друге місце займає швейцарська компанія «Філіп Морріс Україна» – 2,147 млн грн. Третью найбільш прибутковою ТНК на території України стала

російська компанія «МТС Україна» з доходом 1,853 млн грн.

Пріоритетними галузями для інвестування ТНК в українську економіку залишаються такі галузі, як промисловість, фінансова та страхова діяльність, оптова та роздрібна торгівля. На рис. 2 показано структуру прямих іноземних інвестицій в Україну за видами економічної діяльності 2019 р.

На початок 2019 р. частка інвестицій у промислову галузь збільшилася порівняно з 2016 р. на 2,8% і становила 33,0%. Зростання спостерігається в таких галузях, як оптова та роздрібна торгівля, операції з нерухомим майном, а також у сфері інформації та телекомунікації, де частки вкладених інвестицій зросли на 1 січня 2019 р. відповідно на 16,7%, 12,4%, 6,8% від загального обсягу інвестицій [4].

Незважаючи на нестабільну ситуацію в Україні, іноземні інвестори все більше коштів вкладають у фінансову та страхову діяльність. Особливо слід виділити банківський сектор, який суттєво

підвищив операційну ефективність та отримує високі прибутки другий рік поспіль. Банки, на які припадає близько половини чистих активів сектору, мають ROA (рентабельність активів) понад 3% та ROE (рентабельність власного капіталу) понад 30%.

У I кварталі 2019 р. чистий прибуток банківського сектору зріс на 48,8% р/р, до 12,9 млрд грн. 69 банків із 77 діючих були прибутковими. 12 фінустанов спрацювали з ROE понад 30%. На них сукупно припадає близько половини активів сектору. Серед них – «ПриватБанк» і здебільшого міжнародні фінансові групи. Банком з ROE понад 10% належить майже 70% активів банківського сектору. Вони зумовлені зростанням операційної ефективності та суттєвим зниженням відрахувань до резервів. Утім, за підсумком I кварталу 2019 р. на ринку залишається 10 банків, що отримали операційний збиток до формування резервів (рис. 3).

Вказані на рис. 3 банки займають лише 2,7% чистих активів сектору, тож вони не створюють

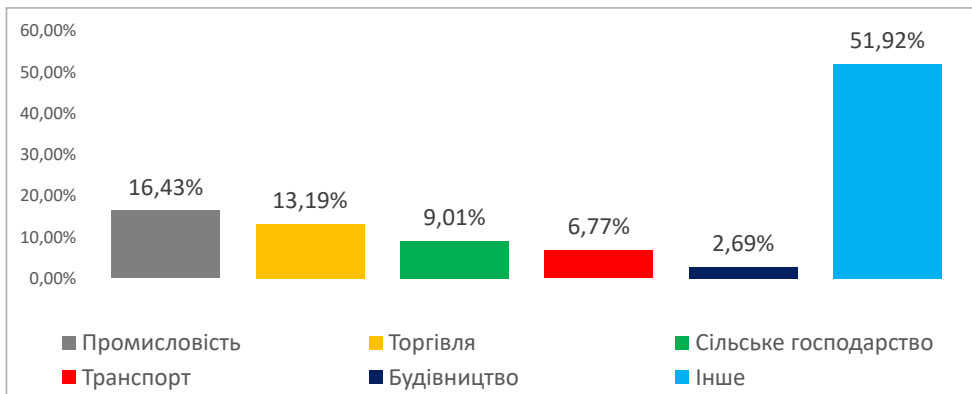

Рис. 1. Структура ВВП України за підсумками 2019 р., %

Джерело: складено авторами за [1]

Таблиця 1

Найбільші ТНК, які діяли в Україні в 2018 р.

Назва	Галузь	Прибуток (млн грн)	Країна
ПрАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг»	ГМК: виплавка сталі, виробництво прокату	9509	Індія
ПрАТ «Філіп Морріс Україна»	АПК: виробництво та реалізація цигарок	2147	Швейцарія
ПрАТ «МТС Україна»	ІТ: надання послуг мобільного зв'язку та Інтернету	1853	РФ
ПАТ «Мотор Січ»	Машинобудування: виробництво авіаційних двигунів	1108	Китай
ТОВ «Тедіс Україна»	Дистрибуція: продаж тютюнових виробів	788	Велика Британія
ПзП «Тойота-Україна»	Дистрибуція: реалізація легкових автомобілів	668	Японія
ПзП «Макдональдз Юкрейн Лтд»	Рітейл: організація мережі швидкого харчування	657	США
ТОВ «Байер»	Дистрибуція: реалізація фармпрепаратів та аграрної продукції	509	США
ТОВ «Метро Кеш Енд Кері Україна»	Рітейл: продаж продуктів через власні супермаркети	467	Німеччина
ТОВ «Порше Україна»	Дистрибуція: продаж легкових автомобілів	291	Австрія
ТОВ «БНК-Україна»	Енергетика: імпорт нафтопродуктів	279	Білорусь
ТОВ «Самсунг Електронікс Україна Компані»	Дистрибуція: реалізація електроніки	256	Південна Корея
ТОВ «Нестле Україна»	АПК: виробництво кондитерки та соусів	242	Швейцарія
ТОВ «Проктер Енд Гембл Трейдінг Україна»	Дистрибуція: реалізація побутової хімії	219	США
ТОВ «Філіп Морріс Сейлз Енд Дистриб'юшн»	АПК: виробництво та реалізація цигарок	213	Швейцарія
П «Кока-Кола Беверіджиз Україна Лімітед»	АПК: виробництво безалкогольних напоїв та соків	121	США

Джерело: складено за [2]

суттєвих ризиків. До того ж половина із цих фінустанов у підсумку отримала чистий прибуток, розформувавши резерви. Але найзбитковішими залишилися «Правекс Банк», який поніс збитки в розмірі 50,5 млн грн, і «Банк Кредит Дніпро», який утратив 45 млн грн.

Усі інші збитки понесли невеликі банки: «Місто Банк», «Скай Банк», «Комерційний інвестиційний банк», «Аркада», «Альпарі Банк», «Юнекс Банк», «Український банк реконструкції та розвитку».

Чистий процентний та чистий комісійний доходи банків сформували 84,3% операційних доходів. У I кварталі 2019 р. операційна ефективність сектору зросла порівняно з попереднім роком, співвідношення операційних витрат до доходів (CIR) становило 47,6%. Значні поліпшення відбулися у банків з іноземним капіталом та у двох державних банків, які минулого року були збитковими [6].

Сучасний етап розвитку глобальних процесів в інвестиційній сфері характеризується значною волатильністю щорічної динаміки основних способів капіталовкладень – угод зі злиття і поглинання і нових проєктів.

Останні п'ять років банківський сектор залишається лідером серед угод M&A в Україні. Не втратили своїх позицій і сектор інновацій, сільське господарство, а також споживчий та страхові ринки. На ці сфери припало майже 60% від усіх угод в Україні за останні п'ять років.

Поштовхом для збільшення угод M&A саме у банківському секторі стали обмеження, що діють на території України. Після встановлення НБУ обмежень на розподіл дивідендів та погашення міжбанківських кредитів більшість російських банків почала відповідні перемовини. У результаті 2017 р. відбулася одна з найдорожчих M&A угод: Група «ТАС» придбала російський банк VS, що належав російському Сбербанку, за 16 млн дол. США.

Більшість угод злиття та поглинання відбувається на фінансовому та страховому ринках України. Наприклад, IdeaBank («Ідея Банк» і «Нью Фінанс Сервіс») який продали Dragon Capital Investments Limited, Dragon Capital New Ukraine Fund LP I за 58,5 млн дол. США.

Нові жорсткі нормативні положення, впроваджені НБУ, сприяли зменшенню M&A угод у фінансовому секторі на 57%, ніж у 2017 р., тобто за 2018 р. відбулося шість угод злиття та поглинання. У табл. 2 наведено ТНК у фінансовому секторі та страховому ринку, а в табл. 3 та 4 наведено їхні фінансові результати на ринках України.

Зараз провідною ТНК на ринку банківських послуг є французька корпорація Raiffeisen Bank International. Вона нараховує 449 працюючих відділень по всій Україні.

«Альфа-груп» представлений в Україні «Альфа-Банк Україна» – одним із найбільших банків з

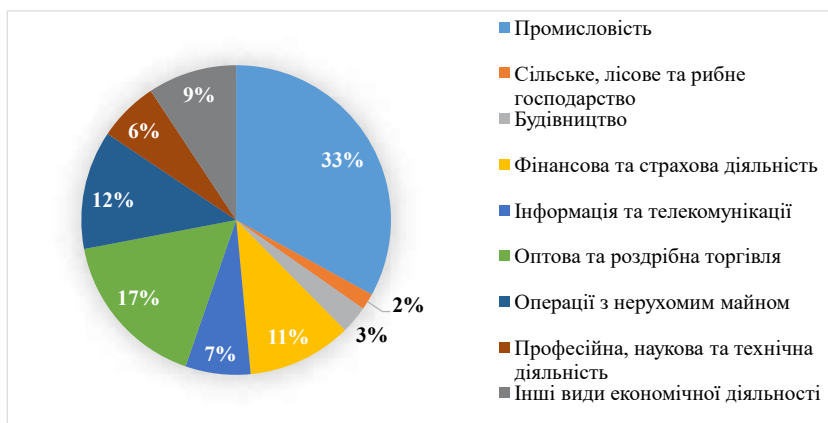

Рис. 2. Структура прямих іноземних інвестицій в економіку України за видами економічної діяльності станом на 1 січня 2019 р., %

Джерело: складено авторами за [3]

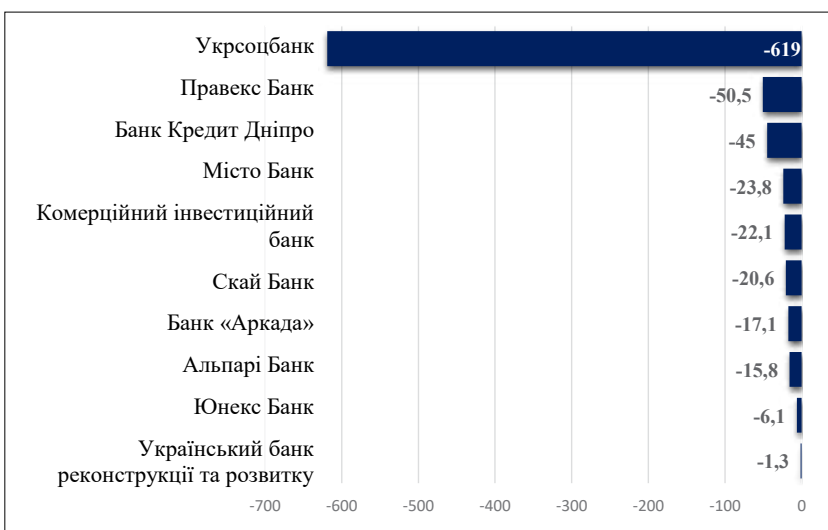

Рис. 3. ТОП-10 банків за збитком, 2019 р.

Джерело: складено за [5]

іноземним капіталом в Україні, належить до приватної інвестиційної холдингової компанії АВН Holdings SA (ABNH).

На страховому ринку переважають європейські ТНК, такі як AXA Group (Франція), Vienna Insurance Group (Австрія), UNIQA Group (Австрія), PZU SA (Польща). Кожна з представлених компаній має більше сотні відділень та велику клієнтську базу.

За даними, наведеними вище, можна побачити, що найуспішнішим банком з іноземним капіталом є «Райффайзен Банк Аваль» із доходами в 1,09 млрд грн. На жаль, «Укрсоцбанк» цього року став найнеприбутковішим банком та поніс збитки у розмірі 167 тис грн. Причиною став дозвіл НБУ на поглинання «Укрсоцбанку» «Альфа-Банком».

Із даних, наведених у табл. 4, можна побачити, що дані компанії є одними з найкращих у своїй сфері діяльності. Обсяг валових страхових премій, зібраних українськими страховиками за 2019 р., становив 53 млрд грн (+ 7,4%), у т. ч. з ризикового страхування – 48,4 млрд грн і зі страхування життя – 4,6 млрд грн. Від фізосіб отримано 21,6 млрд грн, а від юросіб – 19 млрд грн. Загальна кількість страхових компаній в Україні станом на кінець 2019 р. скоротилося до 233 з яких СК «life» – 23 і 110 СК ризикових [17].

Таблиця 2

Присутність ТНК на ринку України

Фінансовий сектор	Страховий ринок
Raiffeisen Bank International («Райффайзен Банк Аваль»)	AXA Group (Франція) – СК «АХА»
Piraeus Bank Group («Група Піреус Банк»)	Vienna Insurance Group (Австрія) – до складу входить СК «Українська страхова група»
UniCreditBank ТМ («УкрСоцбанк»)	UNIQA Group (Австрія) – представлена СК «Уніка»
BNP Paribas («Укрсіббанк»)	PZU SA (Польща) – до складу входить СК «PZU Україна»
Альфа-груп («Альфа Банк»)	Альфа груп (Росія) – «Альфа-страхування»

Джерело: складено автором на основі [7]

Таблиця 3

Економічний стан ТНК у фінансовому секторі в І кварталі 2019 р.

Назва	Активи	Прибуток	Доходи
Raiffeisen Bank International («Райффайзен Банк Аваль»)	70 525 689	1 079 405	1 098 281
Piraeus Bank Group («Група Піреус Банк»)	2 685 830	10 894	11 442
UniCreditBank ТМ («УкрСоцбанк»)	13 055 017	-167 563	-167 771
BNP Paribas («Укрсіббанк»)	49 259 202	615 729	615 729
Альфа-груп («Альфа Банк»)	60 618 233	526 919	529 031

Джерело: складено автором на основі [8–12]

Таблиця 4

Економічний стан ТНК на страховому ринку України

Назва	Активи	Премії	Виплати
СК «АХА»	-	-	-
СК «Українська страхова група»	1 343 339	1 309 637	487 827
СК «Уніка»	2 531 616	1 693 314	898 399
СК «PZU Україна»	2 534 319	1 309 638	543 289
«Альфа-страхування»	617 128	751 428	228 343

Джерело: складено автором на основі [13–16]

У 2019 р. страхові компанії зібрали чисті премії на суму 39,6 млрд грн, на 15% більше, ніж за попередній рік. Питома вага чистих страхових премій у валових страхових преміях становила 74%.

Угоди злиття та поглинання у фінансовому секторі найменш прозорі серед усіх угод на ринку M&A в Україні в 2018 р. Усього було розкрито вартість однієї укладеної угоди, тобто лише 17% вартості угод у секторі оголошено. Страхова компанія AXA SA і «УкрСиб Ессет Менеджмент», що входить до групи BNP Paribas, продали українську філію AXA Ukraine за 20 млн дол. компанії Fairfax Financial Holdings Limited [18].

2 жовтня Верховна Рада законодавчо вилучила державний «Ощадбанк» із переліку об'єктів, що не підлягають приватизації, тим самим прибравши стоп-фактор подальшого розвитку банку [19]. Нині головним стратегічним інвестором розглядається Європейський банк реконструкції та розвитку. Це закріплено в меморандумі про стратегічне співробітництво між Мінфіном, «Ощадбанком» і ЄБРР. Але зараз головною перешкодою на шляху до продажу державного «Ощадбанку» є те, що він досі не входить до Фонду гарантування вкладів фізичних осіб (ФГВФО) [20].

НБУ сподівається, що участь в угодах M&A будуть брати переважно міжнародні фінансові установи. Нині першочерговим для українських банків є поліпшення бізнес-процесів через проведення внутрішньої реорганізації, зменшення ризик-менеджменту та покращення ефективності корпоративного управління.

Вплив діяльності ТНК на розвиток конкурентного середовища України є подвійним: з одного

боку – позитивний (місцеві операції ТНК вочевидь підвищують конкуренцію на ринках унаслідок продуктової диференціації, активної реклами, впровадження нових продуктів на базі інноваційного потенціалу корпорацій; створюються додаткові робочі місця тощо), а з іншого – негативний (національні підприємства не можуть конкурувати з великими ТНК, що призводить до порушення в розподілі монополій та їхніх конкурентних сил; Виходячи на новий ринок, ТНК створюють нові робочі місця, але намагаються скоротити витрати на оплату зарплати працівникам, ігнорування соціальних та інфраструктурних програм тощо, що негативно позначається як на конкуренції, так і на економічному розвитку в цілому). При цьому наслідками впливу транснаціоналізації на розвиток конкурентного середовища через вказані форми впливу можна вважати зміну рівня концентрації на ринку, зміну бар'єрів входження в галузь, вплив на диференціацію продукції та її якість, отримання додаткових переваг власності, розміщення та інтерналізації тощо [21].

Сучасний ринок перенасичений продуктами харчування, особливо кондитерськими виробами. Український кондитерський ринок є досить організованим. Найбільшими представниками українських солодких виробів на ринку солодошів є такі: ЗАТ «Кондитерська корпорація ROSHEN», ЗАТ «КОНТИ», ЗАТ «АВК», Корпорація «Бісквіт-Шоколад».

З усіх вищевказаних компаній лише ROSHEN і «КОНТИ» можуть називатися ТНК, адже вони мають філії за кордоном, а прибутки відповідають вимогам ЮНКТАД щодо визначення ТНК [22]. Дані компанії практично єдині, хто може кон-

курувати з іноземними ТНК у харчовій промисловості країни. Наприклад, компанія ROSHEN займає 27-е місце в глобальному рейтингу Top 100 Candy Companies із чистими продажами в розмірі 800 млн дол. США [23]. Близько 25% усіх українських солодошів випускається на фабриках підприємства: Київській, Вінницькій, Маріупольській і Кременчуцькій. Конкурентом на національному ринку для компанії ROSHEN стала іноземна ТНК «Крафт Фудз Україна» (бренди «Корона» і Milka). Минулого року частка Kraft і ROSHEN на ринку плиткового шоколаду становила 22,7%. Хоча ціни брендів і різняться, і до того ж у компанії ROSHEN почалася акція на плитковий шоколад, «Крафт Фудз Україна» не втрачає надії й має намір повернути свою позицію вже наступного року.

Конкурентоспроможність вітчизняних ТНК можна характеризувати як реальну та потенційну здатність розробляти, виробляти, збувати та просувати в умовах конкуренції на міжнародному ринку продукцію, яка б за ціновими і неціновими характеристиками в комплексі була б більш привабливою для покупців зарубіжних країн, аніж продукція основних конкурентів ТНК.

Технологічні та технічні проблеми, відсталість у новинках, недовгий маркетинг, цінові бар'єри, повільний темп упровадження інновацій, некваліфіковані кадри – усе це призводить до низького рівня конкурентоспроможності національних підприємств. Вирішення цих проблем потрібно проводити відразу в усіх напрямках та зі значною результативністю.

Українські підприємства продовжують модернізувати та ускладнювати своє виробництво, за рахунок цього ціна на продукти зростає, як і їхня

якість. ТНК спонукали підприємства до впровадження нових маркетингових стратегій та інновацій у виробництво, поліпшення інфраструктури та шляхів збуту продукції, підвищення кваліфікації робочих кадрів.

Висновки і пропозиції. Діяльність іноземних транснаціональних корпорацій на території України є важливою для національної економіки.

Україна зараз виступає переважно як країна, що приймає ТНК та випробовує на собі всі переваги та загрози діяльності корпорацій. Українські підприємства на разі не в змозі конкурувати з такими гігантами на ринку, тому логічним буде вступати в співпрацю з ТНК. Так, українські підприємства зможуть поліпшити своє становище на ринку, покращити свою продукцію та маркетингову стратегію, залучаючи ПІІ. Україна має значний потенціал для іноземних інвесторів, який зумовлюється відносно великим і зростаючим ринком, наявністю чинників виробництва, інфраструктури, вигідним географічним положенням і тим, що володіє 36% запасів чорноземів.

Вплив транснаціональних корпорацій неможливо оцінити лише з позитивного чи з боку можливих загроз. Поширення міжнародних стандартів виробництва, пожевлення конкуренції в країні та підвищення якості вітчизняної продукції через упровадження нових технологій у виробництво, підвищення кваліфікації працівників – це все позитивний вплив ТНК на українські підприємства.

З іншого боку, діяльність ТНК змушує вітчизняні компанії зменшувати випуск продукції або взагалі закриватися. Через менший за розмірами капітал українські підприємства не можуть змагатися з набагато потужнішими ТНК.

Список використаних джерел:

1. Глобальний аналіз базових макроекономічних показників України (2013–2018 рр.). *Комплексне дослідження економічних процесів* : вебсайт. URL : <http://publicaudit.com.ua/reports-on-audit/globalnyj-analiz-bazovyh-makroekonomichnyh-rokaznykiv-ukrayiny-2013-2018-rr/> (дата звернення: 02.03.2020).
2. Віннічук Ю., Головнюв С. 200 найбільших компаній України 2018 року. *БізнесЦензор*. 12.09.2019. URL : https://biz.censor.net.ua/resonance/3147570/200_nayiblshih_kompaniy_ukraini_2018_roku (дата звернення: 02.03.2020).
3. Обсяги прямих іноземних інвестицій в Україну зросли на 2,6%. *Економічна правда*. 29.08.2019. URL : <https://www.epravda.com.ua/news/2019/08/29/651065/> (дата звернення: 02.03.2020).
4. Офіційний сайт Міністерства фінансів України (2019). URL : <http://www.index.minfin.com.ua/index/fidi> (дата звернення: 03.03.2020).
5. Кисляк Р. Нещаслива десятка: чому в Україні залишаються збиткові банки. *Фінансовий клуб*. URL : <https://finclub.net/ua/analytics/neshchaslyva-desiatka-chomu-v-ukraini-zalyshaiutsia-zbytkovi-banky.html> (дата звернення: 05.03.2020).
6. Національний банк України. Звіт про фінансову стабільність : Ризики прибутковості. URL : https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2019-R1.pdf?v=4 (дата звернення: 05.03.2020).
7. Транснаціоналізація світової економіки / Е.М. Лимонова та ін. Дніпро : Університет імені Альфреда Нобеля, 2019. 137 с.
8. Акціонерне товариство «Райффайзен Банк Аваль». Фінансова звітність 31 березня 2019 року. URL : https://www.aval.ua/storage/files/separator-ifrs-sl-ukr-fyq12019_1556278034.pdf (дата звернення: 05.03.2020).
9. АТ «ПІРЕУС БАНК МКБ». Проміжна фінансова звітність 31 березня 2019 року. URL : https://www.piraeusbank.ua/i_upload/PBU_Q1_2019.pdf (дата звернення: 05.03.2020).
10. Акціонерне товариство «УКРСОЦБАНК». Консолідована проміжна фінансова звітність 31 березня 2019 року.
11. АТ «УКРСИББАНК». Консолідована проміжна фінансова звітність 31 березня 2019 року. URL : https://my.ukrsibbank.com/common/upload/ukrsibbank/financial-reports/2019/2019q1_finrep_promizhna_scoroch_consolidated.pdf (дата звернення: 05.03.2020).
12. АТ «АЛЬФА-БАНК». Проміжна фінансова звітність 31 березня 2019 року. URL : <https://alfabank.ua/storage/files/finansova-zvitnist-1-kv-2019.pdf> (дата звернення: 05.03.2020).
13. СК «Українська страхова група». Фінансова звітність за III квартал 2019 року. URL: <http://www.ukringroup.com.ua/> (дата звернення: 05.03.2020).
14. СК «Уніка». Фінансова звітність за III квартал 2019 року. URL : <https://unika.ua/ua/> (дата звернення: 05.03.2020).
15. СК PZU Україна. Фінансова звітність за III квартал 2019 року. URL : <https://www.pzu.com.ua/about/finance/pidsumkiza-9-mis-2019.html> (дата звернення: 05.03.2020).
16. СК «Альфа-Страховання». Фінансова звітність за III квартал 2019 року. URL : <https://alfaic.ua/> (дата звернення: 05.03.2020).
17. Рейтинг страхових компаній України. *Фориншурер* : вебсайт. URL : <https://forinsurer.com/ratings/nonlife> (дата звернення: 05.03.2020).
18. Огляд М&А угод в Україні у 2018 році. Динаміка на ринку угод М&А. URL : <https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/ua/pdf/2019/02/Ukrainian-MA-Review-report-2018-UA.pdf> (дата звернення: 06.03.2020).

19. «Ощадбанк» готуватимуть до приватизації. *Мінфін*. 2019. URL : <https://minfin.com.ua/ua/2019/10/05/39277644/> (дата звернення: 06.03.2020).
20. У Нацбанку розповіли, що заважає продати «Ощадбанк». *Мінфін*. 2019. URL : <https://minfin.com.ua/ua/2019/11/08/39648994/> (дата звернення: 06.03.2020).
21. Молчанов Е. Взаємодія транснаціональних корпорацій з національними економіками на прикладі України. 2012. URL : <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/ukraine/09718.pdf>. (дата звернення: 06.03.2020).
22. Сарняк С. Конкуренційні позиції кондитерської корпорації ROSHEN. 2014. URL : <http://dSPACE.tneu.edu.ua/bitstream/316497/17181/1/136-138.pdf> (дата звернення: 07.03.2020).
23. 2020 Global Top 100 Candy Companies. *Candy Industry*. 2020. URL : <https://www.candyindustry.com/2020/global-top-100-candy-companies> (дата звернення: 07.03.2020).

References:

1. Publichnyj audyt. (2019) Ghlobalnyj analiz bazovykh makroekonomichnykh pokaznykiv Ukrainy (2013–2018 rr.) [Global analysis of basic macroeconomic indicators of Ukraine (2013-2018)]. Publichnyj audyt [Public audit] (electronic journal). Available at: <http://publicaudit.com.ua/reports-on-audit/globalnyj-analiz-bazovykh-makroekonomichnykh-pokaznykiv-ukrainy-2013-2018-rr/> (accessed 2 April 2020).
2. Vinnichuk Ju., Gholovnjov S. (12.09.2019) 200 najblyshykh kompanij Ukrainy 2018 roku [The 200 largest companies in Ukraine in 2018]. *BiznesCenzor* [BusinessCensor] (electronic journal). Available at: https://biz.censor.net.ua/resonance/3147570/200_nayblyshykh_kompanij_ukrainy_2018_roku (accessed 2 April 2020).
3. Ekonomichna Pravda (29.08.2019) Obsiah priamykh inozemnykh investytsii v Ukrainu zrosly na 2,6% [The volume of foreign direct investment in Ukraine increased by 2.6%]. *Ekonomichna Pravda* [Economic truth] (electronic journal). Available at: <https://www.epravda.com.ua/news/2019/08/29/651065/> (accessed 2 April 2020).
4. Ofitsiyni sait ministerstva finansiv Ukrainy (2019) [Official site of the Ministry of Finance of Ukraine]. Available at: <http://www.index.minfin.com.ua/index/fidi> (accessed 3 April 2020).
5. Kysliak R. (2019) Neshchaslyva desiatka: chomu v Ukraini zalyshaiutsia zbytkovi banky [The Unhappy Ten: Why Loss Banks remain in Ukraine]. *Finansovyi klub* [Finance club] (electronic journal). Available at: <https://finclub.net.ua/analitics/neshchaslyva-desiatka-chomu-v-ukraini-zalyshaiutsia-zbytkovi-banky.html> (accessed 5 April 2020).
6. Natsionalnyi bank Ukrainy (2019) Zvit pro finansovu stabilnist: Ryzyky prybutkovosti [Financial Stability Report: Profitability Risks]. *Natsionalnyi bank Ukrainy* [National Bank of Ukraine] (electronic journal). Available at: https://bank.gov.ua/admin/uploads/article/FSR_2019-R1.pdf?v=4 (accessed 5 April 2020).
7. Lymonova E.M., Kuzminov S.V., Hlukha H.Ya., Shkura I.S. (2019) Transnatsionalizatsiia svitovoi ekonomiky [Transnationalization of the world economy]. Dnipro: Alfred Nobel University, p. 125.
8. Akcionerne tovarystvo «Rajffajzen Bank Avalj» (2019) Finansova zvitnistj 31 bereznja 2019 roku [Financial Statements 31 March 2019]. *Akcionerne tovarystvo «Rajffajzen Bank Avalj»* [Raiffeisen Bank Aval Joint Stock Company] (electronic journal). Available at: https://www.aval.ua/storage/files/separate-ifs-sl-ukr-fyq12019_1556278034.pdf (accessed 5 April 2020).
9. AT «PIREUS BANK MKB» (2019) Promizhna finansova zvitnistj 31 bereznja 2019 roku [JSC Piraeus Bank ICB. Interim Financial Statements 31 March 2019]. *AT «PIREUS BANK MKB»* [JSC Piraeus Bank ICB] (electronic journal). Available at: https://www.piraeusbank.ua/i_upload/PBU_Q1_2019.pdf (accessed 5 April 2020).
10. Akcionerne tovarystvo «UKRSOCBANK» (2019) Konsolidovana promizhna finansova zvitnistj 31 bereznja 2019 roku [Consolidated interim financial statements as at 31 March 2019]. *Akcionerne tovarystvo «UKRSOCBANK»* [Joint-Stock Company "Ukrsoctbank"].
11. AT «UKRSYBBANK» (2019) Konsolidovana promizhna finansova zvitnistj 31 bereznja 2019 roku [Consolidated interim financial statements as at 31 March 2019]. *AT «UKRSYBBANK»* [JSC "UKRSIBBANK"] (electronic journal). Available at: https://my.ukrsibbank.com/common/upload/ukrsibbank/financial-reports/2019/2019q1_finrep_promizhna_scoroch_consolidated.pdf (accessed 5 April 2020).
12. AT «ALJFA-BANK» (2019) Promizhna finansova zvitnistj 31 bereznja 2019 roku [Interim Financial Statements 31 March 2019]. *AT «ALJFA-BANK»* [ALFA-BANK JSC] (electronic journal). Available at: <https://alfabank.ua/storage/files/finansova-zvitnist-1-kv-2019.pdf> (accessed 5 April 2020).
13. SK Ukrainsjka strakhova ghrupa (2019) Finansova zvitnistj za III kvartal 2019 roku [Third quarter 2019 financial statements]. *SK Ukrainsjka strakhova ghrupa* [IC Ukrainian Insurance Group] (electronic journal). Available at: <http://www.ukringroup.com.ua/ua> (accessed 5 April 2020).
14. SK Unika (2019) Finansova zvitnistj za III kvartal 2019 roku [Third quarter 2019 financial statements]. *SK Unika* [SC Unique] (electronic journal). Available at: <https://unika.ua/ua/> (accessed 5 April 2020).
15. SK PZU Ukrainy (2019) Finansova zvitnistj za III kvartal 2019 roku [Third quarter 2019 financial statements]. *SK PZU Ukrainy* [IC PZU Ukraine] (electronic journal). Available at: <https://www.pzu.com.ua/about/finance/pidsumki-za-9-mis-2019.html> (accessed 5 April 2020).
16. SK Aljfa-Strakhuvannja (2019) Finansova zvitnistj za III kvartal 2019 roku [Third quarter 2019 financial statements]. *SK Aljfa-Strakhuvannja* [IC Alfa Insurance] (electronic journal). Available at: <https://alfaic.ua/> (accessed 5 April 2020).
17. Forynshurer (2019) Rejtyng strakhovykh kompanij Ukrainy [Rating of insurance companies of Ukraine]. *Forynshurer* [Foreshore] (electronic journal). Available at: <https://forinsurer.com/ratings/nonlife> (accessed 5 April 2020).
18. KPMG (2019) Oghljad M&A ughod v Ukraini u 2018 roci. *Dynamika na rynku ughod M&A* [Overview of M&A deals in Ukraine in 2018. M&A market dynamics]. *KPMG* [KPMG] (electronic journal). Available at: <https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/ua/pdf/2019/02/Ukrainian-MA-Review-report-2018-UA.pdf> (accessed 6 April 2020).
19. Minfin (2019) Oshhadbank ghotuvatymutj do pryvatyzacii [Sberbank will prepare for privatization]. *Minfin* [Ministry of Finance] (electronic journal). Available at: <https://minfin.com.ua/ua/2019/10/05/39277644/> (accessed 6 April 2020).
20. Minfin (2019) U Naebanku rozpovily, shho zavazhaje prodaty Oshhadbank [The National Bank was told that it prevents the sale of Savings Bank]. *Minfin* [Ministry of Finance] (electronic journal). Available at: <https://minfin.com.ua/ua/2019/11/08/39648994/> (accessed 6 April 2020).
21. Molchanov E. (2012) Vzajemodija transnatsionalnykh korporacij z nacionalnyimi ekonomikami na prykladi Ukrainy [Interaction of Transnational Corporations with National Economies on the Case of Ukraine]. Kyiv. Available at: <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/ukraine/09718.pdf>. (accessed 6 April 2020).
22. Sarjak S. (2014) Konkurentni pozyciji kondytersjkoji korporaciji ROSHEN [Competitive positions of ROSHEN Confectionery Corporation]. *Ternopilj : TNEU*, p. 136-138. Available at: <http://dSPACE.tneu.edu.ua/bitstream/316497/17181/1/136-138.pdf> (accessed 7 April 2020).
23. Candy Industry (2019) 2020 Global Top 100 Candy Companies. *Candy Industry* (electronic journal). Available at: <https://www.candyindustry.com/2020/global-top-100-candy-companies> (accessed 7 April 2020).

Король М. М.

Добош А. В.

Ужгородський національний університет

ВЛИЯНИЕ ИНОСТРАННЫХ ТНК НА ЭКОНОМИКУ УКРАИНЫ

Резюме

В статье исследовано место, которое занимают транснациональные корпорации в экономике Украины. Приведены перечень ТНК, работающих на территории государства, их влияние на финансовый и страховой рынки. Проанализированы поступления прямых иностранных инвестиций в экономику Украины и в ее отрасли экономики. Обоснованы последствия деятельности ТНК для конкурентной среды в Украине. Приведены примеры положительного и отрицательного влияния функционирования иностранных транснациональных корпораций на экономическое развитие Украины. Выделены главные проблемы, которые существуют в Украине по расширению деятельности ТНК. Проанализировано развитие украинского рынка слияний и поглощений. Приведены конкретные примеры конкуренции украинских производителей и иностранных транснациональных корпораций. Проанализирована деятельность ТНК в банковской и страховой сферах.

Ключевые слова: ТНК, экономика Украины, реальный сектор экономики, национальная экономика, инвестиции.

Korol Maryna

Dobosh Anhelina

Uzhgorod National University

INFLUENCE OF FOREIGN TANKS ON THE ECONOMY OF UKRAINE

Summary

As a result of the increasing "openness" of national borders to the strengthening of foreign economic relations, the role of corporate structures becomes more important and has an unprecedented impact on the industrial potential of the country and the national economy as a whole. At the present stage of development, transnational companies play a major role in shaping the economic systems of countries rather than national economies. There are several TNCs in the Ukrainian market which are operating through their subsidiaries and affiliates. Today, there are more than 30 world-class TNCs operating in Ukraine or having joint ventures in the national market. TNCs are particularly interested in those sectors of the Ukrainian economy in which there is no fierce competition, and the competitive advantages of national companies are not clearly expressed. Transnational corporations are most interested in the following industries: industry, wholesale and retail trade, real estate operations, financial and insurance activities. Despite the unstable situation in Ukraine, foreign investors are increasingly investing in financial and insurance activities. Particularly noteworthy is the banking sector, which has significantly improved its operating efficiency and generated high profits for the second consecutive year. The impact of transnational corporations cannot be assessed solely on the positive or the possible threats. Dissemination of international production standards, revitalization of competition in the country and improvement of the quality of domestic products through the introduction of new technologies in production, improving the skills of workers are all positive influence of TNCs on Ukrainian enterprises. On the other hand, the activities of TNCs force domestic companies to reduce their output or to close at all, because of the smaller capital Ukrainian enterprises cannot compete with much more powerful TNCs. Therefore, it is relevant to study the role of TNCs in the real sector of the Ukrainian economy, financial and insurance markets, the impact of transnational companies on the competitiveness of domestic corporations.

Keywords: TNCs, Ukrainian economy, real economy, national economy, investments.